

บทที่ 6

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง เรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไทย อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี คณะผู้วิจัยทำการสรุป และมีประเด็นสำคัญในการนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปผลที่ได้รับ
2. เป้าหมาย กลุ่มเป้าหมาย
3. ผลที่ได้รับ
4. วิธีการวัดผลและประเมินผล
5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

สรุปผลที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไทย อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า กลุ่มวิสาหกิจผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ตั้งอยู่ที่เลขที่ 1 หมู่ 1 ตำบลบ้านไทย อำเภอเชิงใน จังหวัดอุบลราชธานี เริ่มก่อตั้งในปี 2558 โดยการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนเริ่มจากการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหาของกลุ่มเกษตรกรในเรื่องของปุ๋ยที่ใช้ในการทำนาที่มีราคาแพง อีกทั้งตัวของชุมชนเองก็มีผู้ที่มีความรู้เรื่องของปุ๋ยอินทรีย์ จึงได้มีการรวมกลุ่มกัน และได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐใน เพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์จำหน่ายให้กับสมาชิกในราคาถูกและจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ให้กับประชาชนทั่วไป อีกทั้งเป็นการส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ลดการใช้สารเคมีในการเกษตร ลดต้นทุนในการผลิตให้กับสมาชิกกลุ่ม โดยการลงทุนร่วมกันในรูปแบบของ ผู้ถือหุ้น และมีคณะกรรมการทำการบริหารงาน และมีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการติดตามประเมินผล คณะกรรมการบริหารกลุ่ม จะอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 2 ปี และสามารถรับการเลือกเข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่ได้อีก การพ้นจากตำแหน่งคณะกรรมการมีทั้งหมด 5 กรณี คือ ครบวาระ เสียชีวิต ลาออก พ้นจากการเป็นสมาชิกภาพ ที่ประชุมมีมติให้ออก และให้องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไทย แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารตามเห็นสมควร สมาชิกกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ตำบลบ้านไทยมี 1 ประเภท คือ สมาชิกผู้ถือหุ้น หมายถึง บุคคลที่มีภูมิลำเนา

อยู่ในพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี ถือหุ้นไม่น้อยกว่า 1 หุ้น และสามารถเปลี่ยนผู้ถือหุ้นได้ การสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ผู้สมัครต้องกรอกใบสมัครตามแบบพิมพ์ที่กำหนดไว้ การกำหนดจำนวนหุ้นให้เป็นไปตามมติของคณะกรรมการบริหาร การถือหุ้นของสมาชิกให้ถือไม่น้อยกว่าคนละ 1 หุ้น หุ้นละ 10 บาท ไม่จำกัดจำนวนหุ้น (เหตุผล เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าร่วมเป็นสมาชิกได้) เงินทุนของกลุ่มเงินออมทรัพย์เพื่อการผลิต ให้ฝากไว้กับธนาคาร การฝากเงินและถอนเงินจากธนาคาร โดยการเปิดบัญชีเงินฝากธนาคารต้องให้คณะกรรมการบริหารจำนวน 3 คน ได้แก่ ประธาน รองประธาน และเลขานุการ เป็นผู้ลงนามเปิดบัญชีในนามกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ตำบลบ้านไทย ช่วงระยะเวลาในการปันผลกำไรให้เป็นไปตามมติที่ประชุมคณะกรรมการบริหาร ผลกำไรจะแบ่งเป็น 3 ส่วน 1) สมทบเข้าเป็นทุนหมุนเวียนกลุ่ม ร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ 2) ค่าตอบแทนคณะกรรมการบริหาร ร้อยละ 80 ของกำไรสุทธิ และ 3) ปันผลตามหุ้นของสมาชิก ร้อยละ 10 ของกำไรสุทธิ คณะกรรมการกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ตำบลบ้านไทย มีการจัดทำรายการฐานะทางการเงินติดประกาศไว้ที่ทำการกลุ่ม ภายในเดือน มีนาคม มิถุนายน กันยายน และธันวาคม ของทุกปี และคณะกรรมการกลุ่มปุ๋ยอินทรีย์ตำบลบ้านไทย ต้องให้ความร่วมมือกับคณะกรรมการติดตามประเมินผล ที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านไทยมอบหมาย ดำเนินการตรวจสอบการดำเนินงานและฐานะการเงินของกลุ่ม อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

2. ผลการศึกษาประเด็นปัญหาในการพัฒนาศักยภาพแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ประเด็นปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจมีดังนี้ 1) การบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจ กลุ่มวิสาหกิจมีผู้นำที่มีความเข้มแข็ง มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ในการทำการเกษตรอย่างยาวนาน แต่เนื่องจากสมาชิกของชุมชน รวมถึงชาวบ้านยังขาดความเชื่อมั่น และเชื่อถือในตัวของผู้นำกลุ่ม ชุมชนยังยึดติดกับการใช้ปุ๋ยเคมีในการทำการเกษตร การใช้ปุ๋ยอินทรีย์จึงเป็นทางเลือกที่ไม่ค่อยได้รับความนิยม และจากการสังเกตพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่ยังมีการแสดงความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มค่อนข้างน้อย ทำให้สมาชิกขาดความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน และไม่เห็นถึงความสำคัญของกลุ่ม 2) สภาพการตลาดของกลุ่มวิสาหกิจ การตลาดขายส่งและขายปลีกของกลุ่มวิสาหกิจส่วนใหญ่เป็นตลาดในท้องถิ่น และชุมชน อีกทั้งความไม่แน่นอนของสภาพดิน ฟ้า อากาศ ทำให้ยากต่อการคาดการณ์ความต้องการของตลาด โดยช่องทางการจำหน่ายเป็นการจำหน่ายโดยตรงกับผู้ซื้อ ยังไม่มีการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายอื่น เนื่องจากการติดปัญหาในด้านของพระราชบัญญัติปุ๋ย และเนื่องจากการเน้นผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีราคาถูกทำให้กลุ่มขาดการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มช่องทางการจำหน่ายอื่น 3) การพัฒนากระบวนการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ของชุมชนกลุ่มวิสาหกิจได้ทำการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ที่มีคุณภาพ เนื่องจากได้รับการส่งเสริมความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และพื้นที่มีวัฒนธรรมชาติที่เพียงพอกับการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ แต่ปัญหาและอุปสรรคของ

กระบวนการผลิตที่ทำให้การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไม่สามารถออกสู่ตลาดได้ และ 4) ความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจ เนื่องจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจผลิตปุ๋ยอินทรีย์เป็นชาวบ้านที่อยู่ในชุมชน ซึ่งยังขาดความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจ เช่น ความรู้ด้านการตลาด บัญชี ต้นทุน การจัดทำงบประมาณ ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี

3. ผลศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า 1) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ นั้นมีผู้นำที่เข้มแข็ง มีความรู้ ความสามารถ แต่ยังขาดการประสานงาน และความร่วมมือระหว่างคณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม ทำให้การกำหนดนโยบาย การแสดงความคิดเห็น และการแก้ไขปัญหาของกลุ่มส่วนใหญ่เป็นไปตามมติของคณะกรรมการ ด้วยเหตุนี้ กลุ่มวิสาหกิจควรมีการมอบหมายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบให้กับสมาชิกในกลุ่มอย่างทั่วถึงและเหมาะสม อีกทั้งควรมีการประชุมปรึกษาหารือ เปิดโอกาส และกระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มได้มีการเข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้และก่อให้เกิดความตระหนักในหน้าที่ เห็นความสำคัญของการรวมกลุ่มก่อให้เกิดความสามัคคีในกลุ่มเพิ่มมากขึ้น 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ยังมีปัญหาด้านการตลาดเนื่องจากยังขาดการประชาสัมพันธ์ และการคาดการณ์ความต้องการของตลาดค่อนข้างทำได้ยาก ดังนั้นกลุ่มวิสาหกิจจะต้องเปลี่ยนวิธีการผลิตจากการผลิตนำการตลาด มาเป็นการตลาดนำการผลิต กล่าวคือก่อนที่จะผลิตสินค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องทำการศึกษาข้อมูลสภาพแวดล้อมของชุมชน โดยอาศัยข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วย อีกทั้งหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะเกษตรจังหวัดควรเข้ามามีบทบาทด้านนี้เพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือเชิงบูรณาการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และควรเข้ามามีบทบาทในการเป็นตัวกลางระหว่างวิสาหกิจชุมชนกับผู้บริโภคมากขึ้น สำหรับโอกาสทางการตลาด 3) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ยังขาดวัสดุ อุปกรณ์ วัตถุดิบ ที่จำเป็นหลายอย่างในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้กระบวนการผลิตยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร อีกทั้งการผลิตที่ยังไม่ได้คุณภาพทำให้ยังไม่ได้รับใบอนุญาตขายปุ๋ยจากกรมวิชาการเกษตร ดังนั้น ทางกลุ่มวิสาหกิจควรมีการวางแผนในการจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ วัตถุดิบ ที่มีความจำเป็นเร่งด่วน โดยอาจขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในด้านงบประมาณ สถานที่จัดตั้งโรงเรือน วัสดุ อุปกรณ์ การพัฒนาฝีมือแรงงานซึ่งจำเป็นต้องมีการอบรมทักษะสมาชิกวิสาหกิจที่เข้ามาทำงานใหม่ให้มีความรู้ ทักษะความสามารถก่อนที่จะทำการผลิตสินค้า นอกจากนี้รัฐบาลเองก็ควรจะมีการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนให้พัฒนาตนเองไปสู่การได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมต่างๆ ด้วยการให้ความรู้ ความเข้าใจ และพัฒนาในด้านต่างๆ 4) กลุ่มวิสาหกิจควรได้รับการอบรม เพิ่มเติมทักษะ ความรู้ที่จำเป็นในการพัฒนา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์มีหลายประการได้แก่ ด้านระบบการเงินและการบัญชี ด้านต้นทุนการผลิต และ ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

เป้าหมายและกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ประธาน คณะกรรมการ รองประธาน คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี จำนวน 30 คน โดยเป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ได้มีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น สมาชิกในกลุ่มมีความกระตือรือร้นในการที่จะพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม เพื่อให้เป็นต้นแบบของกลุ่มวิสาหกิจอื่นในชุมชนต่อไป

ผลที่ได้รับ

1. ระดับชุมชน

1.1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี ทราบข้อมูลบริบทชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

1.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี เกิดการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มร่วมกัน

1.3 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

1.4 เกิดการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทำให้กลุ่มเกิดการร่วมคิด ร่วมศึกษาวางแผนร่วมกัน และเกิดการพูดคุยกันเองในกลุ่มอย่างต่อเนื่อง และคนในกลุ่มได้มีการทำกิจกรรมและการทำงานร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน

1.5 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี มีศักยภาพการดำเนินงานที่ดีขึ้น และเกิดการพัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน

2. ระดับหน่วยงาน

2.1 เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการกำหนดทิศทางการพัฒนาศักยภาพกลุ่มเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็งและอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี

2.2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตปุ๋ยอินทรีย์ ในเขตพื้นที่ตำบลบ้านไทย อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดอุดรธานี มีการใช้กระบวนการที่ได้จากงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสาน

ความสัมพันธ์และเกิดการประสานความร่วมมือระหว่างกันเพื่อก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในกลุ่ม

2.3 เกิดกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน สถาบันการศึกษา องค์กรบริหารส่วนตำบลและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

2.4 ผลการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจและผู้ que ศึกษาค้นคว้าในประเด็นรูปแบบการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจอื่น ๆ ได้

3. ระดับวิชาการ และการศึกษา

3.1 เป็นการพัฒนาศักยภาพการทำวิจัยเชิงพื้นที่ของนักวิจัย และนักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

3.2 เกิดการทำงานวิจัยร่วมกันระหว่างสถาบันการศึกษา หน่วยงานของรัฐ และชุมชน

3.3 เป็นการสร้างเครือข่าย และการทำงานวิจัยร่วมกันระหว่างอาจารย์ นักศึกษา เจ้าหน้าที่ของรัฐ และชุมชนที่ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การทำวิจัย และได้มีการทำงานร่วมกัน

3.4 เพื่อประโยชน์ด้านงานวิจัยโดยใช้ผลการวิจัยนี้นำไปต่อยอดงานวิจัยในอนาคต เพิ่มองค์ความรู้ในบริบทของประเทศไทยให้มากขึ้น

วิธีวัดผล และประเมินผล

เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ วิเคราะห์ข้อมูล และคืนข้อมูลให้กับชุมชนในเขตพื้นที่ตำบลหูทำนบ อำเภอปะคำ จังหวัดบุรีรัมย์ Focus group ถอดบทเรียนสังเคราะห์อย่างมีส่วนร่วมของชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทศนคติของผู้เข้าร่วมโครงการ การติดตามผ่านการสรุปบทเรียน AAR (After Action Review) ก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างดำเนินโครงการ หลังดำเนินโครงการ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ และถอดบทเรียน Retrospect เพื่อนำไปสู่สังเคราะห์องค์ความรู้ขยายผลต่อยอดการทำงานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ด้านการทางการพัฒนาศักยภาพแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยควรสนับสนุนให้มีเครือข่ายชุมชนเพื่อการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ การวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาของชุมชน ตลอดจนถึงการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปสู่ชุมชนอื่น ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อค้นพบใหม่ ๆ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ในการพัฒนาชุมชน และสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อยอดจากการทำวิจัยครั้งนี้ เช่นการจัดการตนเองของชุมชน การเปรียบเทียบปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จ และความล้มเหลวในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่น ๆ

2.2 การวิจัยในครั้งนี้ได้ข้อค้นพบเกี่ยวแนวทางการพัฒนาศักยภาพแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของประชาชนในลักษณะเป็นกระบวนการที่เป็นวิธีการดำเนินงาน แต่ยังขาดข้อมูลเชิงตัวเลข ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการวิจัยเชิงปริมาณเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน เพื่อนำมาประกอบของมูลเชิงคุณภาพไปสู่การจัดโมเดลการพัฒนาชุมชนต่อไป